

Đuro Šmicberger, **Partizanska sedma sila. Tisk in novinarstvo v NOB.** Ljubljana : Partizanska knjiga, 1988. 222 strani. (Knjižnica OF ; 9)

43 let od konca vojne smo s knjigo D. Šmicbergerja Partizanska sedma sila dobili poskus pregledne predstavitve partizanskega tiska, ki doslej še ni bil deležen znanstvene raziskave. Avtor, tudi sam sprva »bataljonski kulturnik«/»novinarski vajenec« (90), je iz obsežnega gradiva, raztresenega po številnih arhivih in knjižnicah (Arhiv Inštituta za novejšo zgodovino v Ljubljani, NUK, Univerzitetna knjižnica v Mariboru, Zgodovinski arhiv CK ZKS, Arhiv Društva novinarjev Slovenije, Muzej ljudske revolucije v Ljubljani, Goriški muzej Nova Gorica, Osrednja knjižnica Koper), iz spominskih spisov in izvernih pripovedi še živečih akterjev napisal zanimivo in berljivo knjigo, v kateri poskuša prikazati raznovrstnost partizanskega tiska. D. Šmicberger predstavlja pravzaprav le ilegalno **periodiko**, ki je nastajala v letih 1941—1945 v partizanskih enotah, na »zasedenem« oziroma »osvobojenem« ozemlju, poleg tega pa še tiste liste, ki so jih izdajali zaporniki oziroma taboriščniki. Posebej omeni tudi radio Kričac in Radio OF.

Avtor obravnava periodiko po poglavjih, ki zajemajo interesne skupine bralcev: **Partijski listi** (Delo, Ljudska pravica idr.), **Listi množičnih organizacij** (tj. mladinski in ženski časopisi; npr. Mlada Slovenija/Mladina idr. ter Našim ženam/Naša žena idr.), **Strokovna glasila** (npr. Kmečki glas, Delavska enotnost idr.). Med slednja spadajo tudi **Vojaška glasila**, ki jih avtor izvzame verjetno predvsem zaradi specifične situacije — vojne (npr. **Slovenski partizan/Naša vojska**, omenja tudi številna glasila po vojaških enotah, ki so izšla le malokrat/enkrat, v rokopisu ali šapirografirana). Najbolj odmevnima listoma med prebivalstvom (namenjena splošnemu naslovniku) nameni posebni poglavji: to sta **Slovenski poročevalec**, ki je med vsemi glasili izhajal najbolj kontinuirano, in sicer od maja 1941 naprej (številka približno na teden), in **Partizanski dnevnik** kot takratni edini ilegalni dnevnik v okupirani Evropi (izhajal od jeseni 1943). Dosti prostora nameni avtor **lokalnemu tisku**, ki se je razmahnil predvsem zaradi količinske omejenosti osrednje periodike (v prvih letih) in presplošnosti člankov le-te. Pisec poleg Gorenjske, Koroške in Štajerske posebej izpostavi Primorsko, ki je imela zaradi svojega zgodovinskega položaja večjo potrebo po slovenskem tisku in ji je vodstvo NOB tako s kadri kot s propagandnimi sredstvi posvečalo več pozornosti (53); partizanski tisk je imel na Primorskem dvojno vlogo: ne le »dvigovati« ljudi v upor proti okupatorju, ampak tudi prosvetljevati ljudi, saj dotlej niso imeli slovenskih šol. Cilj narodnoosvobodilnega boja je bil »osvoboditev in združitev vseh Slovencev« (prim. s programom Zedinjena Slovenija iz leta 1848), torej tudi priključitev Primorske Jugoslaviji.

V drugem delu knjige (**Razvoj novinarstva**) dobimo podatke o udeležencih sporočanja, tj. o tvorcu sporočila, ki pošilja sporočilo naslovniku. V začetnem obdobju so bili **avtorji** člankov (in uredniki časopisov) predvsem politični delavci, ki so imeli izkušnje pri takem delu še iz predvojnega časa (T. Tomšič, E. Kardelj, B. Ziherl, E. Kocbek, predvsem pa B. Kidrič, ki je veljal za »vzgojitelja novinarjev« (110)). Na podlagi okrožnice CK KPJ, ki je novembra 1942 prinesla navodilo o vzpostavitvi dopisniške mreže, so začeli vojnodopisniški službi posvečati precej pozornosti z vzgojo kadrov; iskali so »inteligentne, razvoja sposobne, zainteresirane ljudi, tudi če trenutno niso večji pravilnega pisanja. Glavno je, da so to ljudje, ki znajo gledati in opazovati, ki so duševno bistri in gibčni.« (134). **Naslovniku** so posvečali veliko skrb. Voditelji NOB so se zavedali, da jim pri mobilizaciji množic lahko v veliki meri pomaga prav tisk. Predvsem Partija je že iz predvojnega časa vedela, kako velike važnosti je tisk za vzgojo lastnih kadrov (t. i. propaganda) in za aktivacijo ljudi (t. i. agitacija). Vsebina objavljenih člankov v periodiki NOB je bila do popolnosti podvržena času oziroma situaciji, v kateri so nastajali. V okviru enostranske komunikacije, tj. take, pri kateri pošiljatelj in sprejemnik zaradi prostorske in časovne distance ne menjata vlog, so nastajala besedila, tvorjena z namenom, ne le naslovnika o nečem informirati, ampak predvsem vplivati na njegova stališča in ravnanje. Če upoštevamo dejstvo, da vojne razmere niso bile naklonjene ustvarjanju in razširjanju tiska, je treba priznati, da so vendar nastajale kvalitetne izdaje (prim. poglavje **Oprema in fotografija**).

Za prelomnico v rasti periodike velja kapitulacija Italije in leto 1944 pomeni najplodovitejše leto. Naklada glavnih (tiskanih) glasil se je gibala okrog 4000 izvodov, bralo pa jih je verjetno (v skladu z geslom: »Ko prebereš, daj naprej!«) veliko več ljudi (12). Delo zaključil avtor s seznamom partizanskih novinarjev (vprašanje, kako popoln je), številnimi opombami in, žal, pomanjkljivo in netočno navedeno strokovno literaturo. Knjiga **Partizanska sedma sila** prinaša zanimivo branje, ki lahko pritegne naključnega bralca, še posebej pa je »vznemirljiva« za strokovnjake, ki se zanimajo za tovrstno problematiko.

Marja Bešter